

HODNOCENÍ PŘEDNÁŠKY PRO ODBORNOU VEŘEJNOST

Masarykova univerzita

Fakulta

Obor řízení

Uchazeč

Datum přednášky

Téma přednášky

Přítomno posluchačů

(počet)

Pověření hodnotitelé

(členové komise)

filozofická

obecná a diachronní lingvistika

Wei-lun Lu

8. prosince 2022

Viewpoint shift across languages: A Multiple-Parallel-Text approach to “tense shifting” in a tenseless language

15

prof. RNDr. Václav Blažek, CSc.
doc. Lucie Olivová, MA, Ph.D., DSc.
doc. Mgr. David Uher, PhD.

Dr. Wei-lun Lu přednesl přednášku Viewpoint shift across languages: A Multiple-Parallel-Text approach to “tense shifting” in a tenseless language pro odbornou veřejnost v rámci habilitačního řízení v oboru Obecná a diachronní lingvistika, které se konalo prostřednictvím MS Teams a bylo přenášeno online. Veřejné přednášky se zúčastnilo 15 účastníků. V úvodní části uchazeč nejprve charakterizoval základní pojmy a teoretické přístupy vztahující se k danému tématu (kognitivní lingvistika jako iniciativa v rámci sociokulturního obratu lingvistiky a problém reprezentace narativního hlediska). Představil souvislosti mezi jazykem a kognicí (zejména konstrukcí situace) a problém vymezení narativního hlediska z pohledu subjektivní/objektivní konstrukce a z mezijazykové perspektivy. Dále habilitand představil problematiku, která je základem prezentace, a to, jak jazykový instrumentář mandarínské současné standardní čínštiny způsobuje, že její mluvčí chápou svět jinak než uživatelé ostatních jazyků. V metodologické části kandidát nejprve vyložil širokou škálu přístupů ke srovnávání jazyků za účelem analýzy výše uvedeného výzkumného problému (tedy jak se čínština liší od ostatních jazyků), včetně intuice, elicítace, experimentálního a korpusového přístupu. Dr. Lu poukázal na metodologickou mezeru v oblasti kontrastivní lingvistiky, a tím představil přístup založený na užití, který se zabývá stabilitou a variabilitou jazykového kódování narativního hlediska a který zahrnuje použití více paralelních textů. Podle habilitanda je přístup založený na více paralelních textech jednoduchým, ale spolehlivým kvantitativním přístupem ke stabilitě a variabilitě způsobu kódování paralelních obsahů v různých jazycích. Vyznačuje se využitím malých jazykových vzorků ze srovnávaných jazyků a metodologicky zajišťuje vysokou úroveň souměřitelnosti, neboť vyjadřovaný sémantický obsah a kontext užití jazyka (včetně způsobu, žánru, čtenářství) jsou dobře kontrolovány. Příklad, který Dr. Lu použil, byl převzat z jeho práce publikované v roce 2019, která je součástí habilitační práce jako kapitola 3. Případová studie byla uvedena v kontextu lingvistické relativity klasickým citátem Benjamina Lee Whorfa, kde se uchazeč zabýval absencí časového značení jako hlavního typologického rysu čínštiny. Habilitand dále představil časové označování jako typický nástroj reprezentace řeči a myšlení ve vyprávění; zejména střídání časů (mezi minulým a přítomným) je stylistickým znakem volného nepřímého diskurzu, kde se hlas vypravěče mísí s hlasem postavy. Podle uchazeče zůstává vypravěč v přímém a nepřímém diskurzu v kognitivně lingvistickém pojetí v odstupu od

vyprávěné scény, a má tak čistě roli subjektu konceptualizace. Oproti tomu vypravěč ve volném nepřímém diskurzu je blíže vyprávěné scéně nebo může být zasazen do světa příběhu, a chová se tak méně jako typický subjekt konceptualizace. Jinými slovy, střídání časů je důležitou kognitivní stylistickou strategií, díky níž se vypravěč méně podobá typickému subjektu konceptualizace. V jazyce jako je čínština, který v porovnání s indoevropskými jazyky postrádá časové značení, však není dostatečně prozkoumáno, jak lze volný nepřímý diskurz ztvárnit. K tomuto problému Dr. Lu navrhl dvě hypotézy: zaprvé, pokud čínština dbá na ČAS stejně jako angličtina při řízení vyprávěcího hlediska, pak v pasážích, kde angličtina přepíná mezi časy, vidíme v čínské odpovídající pasáži prvky, které se odvolávají na ČAS; v případech, kdy existuje více překladů, by měl být tento jev konzistentní. Za druhé, čínština má produktivní aspektový systém, v němž perfektivní aspekt hraje roli vyjádření minulých událostí. Pokud jsme tedy schopni identifikovat konstrukce, které se v čínštině dovolávají ČASU, pak by měl být perfektivní aspekt jejich důležitou součástí. K ověření hypotéz habilitand prozkoumal vybrané úryvky ze světových mistrovských děl napsaných v angličtině a jejich publikované čínské verze; ukázalo se, že obě hypotézy byly vyvráceny. Jeho výsledkem bylo, že z 16 analyzovaných čínských úryvků (2 + 9 + 5) pouze jeden používá časovou příslovečnou konstrukci. Z těchto 16 pasáží mají pouze 2/16 pasáží perfektivní aspekt, ale tyto pasáže byly tam, kde anglická pasáž zahrnuje přítomný čas (nikoli minulý!). To znamená, že čínština při řízení vyprávěcího hlediska nedbá na ČAS jako anglický systém. Navíc perfektivní aspekt se v čínštině pro řízení hlediska nepoužívá; přinejmenším se nepoužívá tak, jako se v angličtině používá minulý čas. V diskusi kandidát inovativním způsobem rozpracoval vztah mezi reprezentací vypravěčského hlediska a gramatickou strukturou. Při srovnání obou systémů zjistil, že anglický systém se při kódování vyprávěcího hlediska spoléhá především na časové označování (které je obligatorní) a čínský systém dává přednost morfologické reduplikaci (která je fakultativní). Podle uchazeče vytváří obligatornost systému označování úhlu pohledu velký rozdíl v reprezentaci řeči a myšlenky. Konkrétně anglický systém (nebo většina jazyků světa se značením času) musí vymezit hledisko vyprávění v rámci každé věty, což vyžaduje gramatika jazyka; zatímco v čínský systém hledisko vyprávění není obligatorní, a proto nemusí být dichotomizováno v rámci věty. V důsledku toho na teoretické úrovni hovoříme o míšení či přepínání hledisek ve většině jazyků světa, ale v čínštině může být hledisko nespecifikované, vágní a závislé na kontextu.

Celkově uchazeč ve své přednášce přesvědčivě prokázal, že suverénně rozumí současnému stavu poznání v oboru, v němž působí a formuluje své hypotézy. Obsah přednášky posluchači ocenili zajímavou a plodnou diskusí. Přednáška zároveň ukázala zkušenosti habilitanda jako přednášejícího a zároveň inspirativního vědeckého pracovníka.

Závěr

Přednáška **Viewpoint shift across languages: A Multiple-Parallel-Text approach to “tense shifting” in a tenseless language**, kterou dr. Lu Wei-lun přednesl v rámci habilitačního řízení, prokázala dostatečnou vědeckou kvalifikaci a pedagogickou způsobilost uchazeče, standardně požadovanou v rámci habilitačních řízení v oboru **obecná a diachronní lingvistika**.

Vzhledem k tomu, že jsou hodnocení všech hodnotitelů kladná, splnil dr. Lu Wei-lun nároky kladené na tento typ habilitační přednášky.

Brno dne 11. 12. 2022

prof. RNDr. Václav Blažek, CSc.
předseda habilitační komise

členové a hodnotitelé:

doc. Lucie Olivová, MA, Ph.D., DSc.

doc. Mgr. David Uher, PhD.

The public talk by Dr. Wei-lun Lu was given as part of the habilitation procedure in General and Diachronic Linguistics, which took place on MS Teams and was streamed online. Totally 15 participants attended the public talk. In the introductory part, the candidate first characterized the basic concepts and theoretical approaches related to the given topic (Cognitive Linguistics as an initiative within sociocultural turn of linguistics and how the representation of narrative viewpoint is part of that). He presented the connections between language and cognition (particularly the construal of a situation) and how narrative viewpoint is defined in terms of subjective/objective construal and from a cross-linguistic perspective. In addition, Dr. Lu introduces the issue that underlies the presentation, which is how the linguistic toolkit of Mandarin Chinese makes its speakers understand the world in a way that is different from the other languages. In the methodological part, the candidate first laid out a wide array of approaches to comparing languages for the purpose of analyzing the research issue above (which is how the Chinese language is different from the other languages), including intuition, elicitation, experimental, and corpus-based approaches. Dr. Lu pointed out a methodological gap in the field of contrastive linguistics and by thus doing, introduced a usage-based approach to the stability and variation of the linguistic encoding of narrative viewpoint that involves the use of multiple parallel texts. According to Dr. Lu, the Multiple-Parallel-Text approach is simple but reliable quantitative approach to the stability and variation of how parallel contents can be encoded across languages. It features use of small language samples from the languages compared and methodologically ensures a high level of commensurability, as the semantic content expressed and the context of language use (including mode, genre, readership) are well controlled for. The case that Dr. Lu used was taken from his work published in 2019, included in the habilitation thesis as Chapter 3. The case study was introduced in the context of linguistic relativity with a classic citation of Benjamin Lee Whorf, where the applicant addressed the lack of tense marking as a main typological feature of the Chinese language. The applicant continued to introduce tense marking as a typical tool for representing speech and thought in narratives; in particular, tense shifting (between past and non-past) is a stylistic hallmark of free indirect discourse, where the narrator's voice is mixed with the character's. According to Dr. Lu, in Cognitive Linguistic terms, the narrator in direct and indirect discourse remains at a distance from the narrated scene and thus has a pure role of the subject of conceptualization. In comparison, the narrator in free indirect discourse is closer to the narrated scene or can be embedded in the story world, thus behaving less like a typical subject of conceptualization. In other words, tense shifting is an important cognitive stylistic strategy that makes the narrator look less like a typical subject of conceptualization. But in a language that lacks tense marking such as Chinese, it is underexplored how free indirect discourse can be rendered. To this issue, Dr. Lu proposed two hypotheses: first, if Chinese cares as much about TIME as English does in managing narrative viewpoint, then in passages where the English switches between tenses, we see elements that invoke TIME in the Chinese corresponding passage; in cases where multiple translations exist, the phenomenon should be consistent. Second, Chinese has a productive aspectual system, where the perfective aspect is reported to play a role of expressing past events. Therefore, if we are able to identify constructions that invoke TIME in Chinese, then the perfective aspect should be an important part of it. To test the hypotheses, Dr. Lu examined selected passages from world masterpieces written in English and their published Chinese versions; it turned out that both hypotheses were nullified. His result was that out of the 16 Chinese passages (2 + 9 + 5) analyzed, only 1 uses a temporal adverbial construction. Out of those 16 passages, only 2/16 passages have perfective aspect, but

those passages were where the English passage involves the present tense (not past!). That means that the Chinese language does not care about TIME in managing narrative viewpoint like the English system does. In addition, the perfective aspect is not used for managing viewpoint in Chinese; at least it is not used the way past tense is used in English. In the discussion, the candidate elaborated the relationship between the representation of narrative viewpoint and grammatical structure in an innovative way. As we compare the two systems, the English system relies mainly on tense marking (which is an obligatory) and the Chinese system prefers morphological reduplication (which is optional) when encoding the narrative viewpoint. According to Dr. Lu, the obligatoriness of the viewpointing system creates great difference in the representation of speech and thought. Specifically, the English system (or most tense-marked languages of the world) has to demarcate the viewpoint per sentence, which is required by the grammar of the language; whereas the Chinese viewpointing system is not obligatory and thus does not need to dichotomize the narrative viewpoint by sentence. As a result, at the theoretical level, we talk about the mixing or switching of viewpoints in most languages of the world, but in Chinese, the viewpoint can be unspecified, vague and context-dependent. Overall, in his lecture, the applicant convincingly demonstrated his understanding of the state-of-the-art in the field, on which he draws his research niche and the hypotheses of the research. The content was appreciated by the audience. At the same time, the lecture showed the applicant's experience as a lecturer and at the same time an inspiring scientific researcher. In the subsequent discussion, there were several questions, which the candidate addressed well